

Përafrimi i Legjislacionit Shqiptar me Praktikën më të Mirë Ndërkombëtare

WORLD BANK GROUP

IFC | International
Finance Corporation

Marc Reichel

21 maj 2018

Pamje e përgjithshme

1. Objektivat e një ligji të mirë investimesh
2. Përmbajtja kryesore e një ligji të mirë investimesh
3. Çfarë do të thotë kjo për Shqipërinë?
4. Temat kryesore për diskutim
 - Qëllimi
 - Mekanizmi i ankesave
 - Investimet strategjike

Pamje e përgjithshme

1. Objektivat e një Ligji të Mirë Investimesh

Çfarë mund të arrijë një Ligj Investimesh dhe çfarë jo?

Objektivat e një Ligji të Mirë Investimesh

Çfarë është një ligj Investimesh?

“Një ligj që përmban rregullat dhe parimet fundamentale të cilat drejtojnë marrëdhënien ndërmjet shtetit dhe një investitori”

Politika e investimit

Ligjet & rregulloret e Investimeve

Zbatimi: Administrimi & Proçedurat

E gjithë politika për investimet vendase dhe të huaja, dhe parimet e politikës me qëllimin për të rritur qartësinë dhe parashikueshmërinë.

Ligjet dhe rregulloret që zbatojnë politikën. Ato përkthejnë politikën në terma ligjore të cilat mund të zbatohen në një gjykatë apo në arbitrazh.

Proçedurat administrative dhe institucionet që zbatojnë ligjin dhe rregulloret.

Objektivat e një ligji të mirë investimesh

Çfarë mund të arrijë një ligj i mirë investimesh?

- Të mbushë boshllëqet në legjislacionin e biznesit
- Të sigurojë një kuadër për mbrojtjen dhe garantimin e investitorit
- Të rregullojë disa përjashtime në lidhje me investimet në mënyrën se si përcaktohen në ligjet, rregulloret dhe politikat vendase
- Të krijojë një përmbledhje të rregullave kryesore për investitorët:
- Të nxisë interes tek investitorët duke u krijuar atyre besim në shtetin ligjor dhe mbrojtjen e të drejtave të tyre
- Të sigurojë përputhshmërinë me politikat e investimit në vend dhe detyrimet rajonale dhe ndërkombëtare
- Të jetë pjesë përbërëse e përshtypjes së parë pozitive.

Objektivat e një ligji të mirë investimesh

Çfarë NUK mund të arrijë dhe ligji më i mirë i investimeve:

- Të punojë kundra klimës ekzistuese të investimeve
- Të tërheqë vetë investimet
- Të bëjë ndryshime pa mbështetjen e rregulloreve, institucioneve përkatëse dhe procedurave të zbatueshme

Pamje e përgjithshme

2. Përmbajtja kryesore e një ligji të mirë investimesh

Çfarë gjendet zakonisht në një ligj investimesh?

Përmbajtja kryesore e një ligji investimesh

Nuk ka përmbajtje apo strukturë “zyrtare” të ligjeve të investimeve, por shumë ligje ndjekin pak a shumë këtë strukturë:

Parathënie

1. Dispozitat e përgjithshme

Përkufizimet, qëllimi

2. Aksesi në treg

Kufizimet e sektorit/aktivitetit, pragjet e investimit, skanimit/regjistrimi/njoftimet, kërkesat e performancës, procedurat rregullatore

3. Mbrojtja dhe garancitë për investitorin

Trajtim i drejtë dhe i barabartë, trajtim kombëtar, mbrojtja kundër shpronësimit, kthimit në vend të fitimeve dhe kapitalit, zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, mekanizmi i ankesave, të tjera

5. Kuadri institucional

Struktura e IPA

6. Mjetet promocionale

Incentivat

7. Tranzicioni

Shfuqizimet, klauzola për rastet e përjashtuara - grandfather clause, fuqizimi për zbatimin e rregulloreve, rregulla në raste konflikti me ligjin kombëtar ose ndërkombëtar etj.

Anekset: listat negative, aktivitetet e kufizuara, pragjet

Përmbajtja kryesore e një ligji të mirë investimesh – Mbrojtja dhe garancitë e investitorit -

Klauzolat e Praktikave të mira për mbrojtjen e Investitorit	Çfarë nënkupton kjo?
Trajtim kombëtar (TK)	Garantim për trajtim të barabartë të investitorëve të huaj dhe vendas
Kombi më i Favorizuar (KMF)	Garantim të trajtimit të barabartë mes investitorëve të huaj
Trajtim i Drejtë dhe i Barabartë (TDB)	Standard minimal trajtimi
Mbrojtja kundër Shpronësimeve	Bazuar në ligj e në interesin publik kundër kompensimit të menjëhershëm, efikas dhe të drejtë
Transferim i fondeve jashtë në një monedhë të konvertueshme	Fonde, siç përkufizohet në ligj, mund të transferohen jashtë vendit pa kufizime
Dispozita për Zgjidhjen e Mosmarrëveshjeve Investitor-Shtet	Në cilat kushte investitorët mund të thërrasin arbitrazhin kombëtar dhe ndërkombëtar në mosmarrëveshjet me Shtetin

3. Çfarë do të thotë kjo për Shqipërinë?

**Çfarë ndryshimesh nevojiten të bëhen në kuadrin ligjor
ekzistues?**

Çfarë do të thotë kjo për Shqipërinë?

1. A ka nevojë Shqipëria për një ligj të ri investimesh?

- Po, sepse Ligji aktual i Investimeve të vitit 1993 është i vjetëruar;
- Po, sepse një ligj gjithpërfshirës për investimet vendase dhe të huaja, investimet e rregullta dhe strategjike është më i fuqishëm;
- Po, sepse Ligji për Investimet Strategjike po skadon;
- Po, sepse nevojitet mbështetje e mëtejshme për politikën vendase dhe të huaja si dhe marrëveshjet bilaterale ndërkombëtare që Shqipëria ka.

Çfarë do të thotë kjo për Shqipërinë?

2. Çfarë ndryshimesh nevojiten për të ngritur kuadrin ligjor të investimeve në standardet më të mira ndërkombëtare?

Problemi	Ligji për Investimet e Huaja 1993	Praktika e Mirë Ndërkombetare
Qëllimi	<ul style="list-style-type: none">• Mbulon vetëm investimet e huaja;• Nuk mbulon investimet strategjike	Ligji duhet të përfshijë investimet e huaja dhe vendase si dhe investimet strategjike
Objektivat	Nuk parashtron objektivat	Ligji duhet të shprehë angazhimin ndaj të drejtave kryesore dhe mbrojtjes së investitorëve

Çfarë do të thotë kjo për Shqipërinë?

Problemi	Ligji për Investimet e Huaja 1993	Praktika e Mirë Ndërkombëtare
Përkufizimet	<ul style="list-style-type: none">• Përkufizimet për investimet strategjike mungojnë;• Përkufizime si investitor vendas, monedhë lirisht e konvertueshme, investimet direkte mungojnë;• Përkufizimet nuk janë në përputhje me BIT-et e Shqipërisë	Përkufizimet e termave kryesore ishin në përputhje me praktikën më të mirë dhe BIT-et e Shqipërisë; U prezantuan përkufizimet që lidhen me investitorët strategjikë; Përkufizohen investimet e portofolit.
Trajtimi i Drejtë dhe i Barabartë	Përmendur në Nenin 2	Përpunuar në përputhje me praktikën më të mirë dhe BIT-et
Klauzola për trajtimin Kombëtar dhe KMF	Përmendur në Nenin 2 dhe 6	Përpunuar në përputhje me praktikën më të mirë dhe BIT-et

Çfarë do të thotë kjo për Shqipërinë?

Problemi	Ligji për Investimet e Huaja 1993	Praktika e Mirë Ndërkombëtare
Liria për të investuar	Mungon	Prezantohet lista negative për të informuar investitorët
Liria për të menaxhuar Kompaninë e vetë	Mungon	Deklarata për mos ndërhyrjen e shtetit
Akses ndaj monedhës lehtësisht të konvertueshme	Neni 7	E drejta e investitorit standard
E drejta për të transferuar fonde jashtë vendit	Neni 7	Kjo e drejtë e investitorit është përpunuar
Aksesi tek toka		Sigurimi i investitorëve për të pasur akses tek toka

Çfarë do të thotë kjo për Shqipërinë?

Problemi	Ligji për Investimet e Huaja 1993	Praktika e Mirë Ndërkombëtare
Mbrojtja kundër shpronësimit pa kompesim	Nenet 4 dhe 5	Duhet të modernizohet: E drejta për t'u përpunuar më tej, në përputhje me BIT dhe hapësirën e politikës për shtetin
Detyrimet e investitorit	Mungon	Për të balancuar ligjin, mund të shprehë që investitorët nuk kanë vetëm të drejta por dhe detyrime
Incentivat e investimit	Mungon	Parimet për vlerësimin e incentivave ekzistuese dhe të reja duhet të vendosen në ligjin e ri, por incentivat aktuale i lihen legjislacionit specifik

Çfarë do të thotë kjo për Shqipërinë?

Problemi	Ligji për Investimet e Huaja 1993	Praktika e Mirë Ndërkombëtare
Kapitulli mbi investimet strategjike	Mungon	Një kapitull për investimet strategjike që përfshihet për të bërë një ligj investimesh gjithpërfshirës.
Mekanizmi i ankesave	Mungon	Një mekanizëm ankesash për investorët që përfshihet për të zgjidhur mosmarrëveshjet në një fazë të hershme
ISDS	Neni 8	Zgjidhja e Mosmarrëveshjeve Investor-Shtet siç përmendet në ligjin ekzistues,, vazhdon
Tranzicioni	Nenet 9- 12	Disa nga dispozitat tranzitore duhet të përpunohen më tej siç është rastet e grandfathering – rastet përjashtuese në lidhje me të drejtat ekzistuese

Çfarë do të thotë kjo për Shqipërinë?

3. Çfarë do të thotë mbështetje politike?

- BITs e Shqipërisë: Shqipëria ka 37 BITs në fuqi të cilat janë nga 1993 deri në 2013. Ato përfshijnë përkufizime, kufizimet dhe të drejtat e investitorit në nivel bilateral.
- Rishikimi i Politikës së Investimeve nga UNCTAD për Rajonin, 2017 : UNCTAD-i u dha rekomandime gjashtë vendeve të studjuara duke përfshirë dhe Shqipërinë. Rekomandimet u miratuan nga Qeveritë.
- Harta RIA: **[to be added]**

Mbështetja me BITs

- Shembull: Mbrojtja dhe Garancitë e Investitorit

Klauzolat e Praktikave të Mira për Mbrojtjen e Investitorit	Ligji Shqiptar për Investimet e Huaja 1993	BIT Shqipëri (43+7) – Qipro (2011)
Trajtimi Kombëtar (TK) – të garantojë trajtim të barabartë të investitorëve vendas dhe të huaj	Neni 2 (1) – Përjashton Pronësinë e tokës	Neni 4 (1) dhe (2) – nuk hyn, toka?
Kombi Më i Favorizuar (KMF) – garanton trajtim të barabartë mes investitorëve të huaj	Neni 2 (2)? – gjithsesi nuk është krejt i qartë	Neni 4 (1) dhe (2) – nuk hyn, më e përpunuar
Trajtim i Drejtë dhe i Barabartë (TDB) – standard minimal trajtimi	Mungon	Neni 3 (3)
Mbrojtja kundër SHpronësimit – bazuar në ligj, në interesin publik kundrejt kompesimit të duhur, efikas dhe të drejtë	Neni 4 dhe 5	Nenet 5 dhe 6 – më të përpunuar
Transferimi i fondeve në monedhë të konvertueshme	Neni 7 – me rezervime të mundshme (taksat e paguara)	Neni 7 – me rezervime por jo ligji FDI
Dispozita për Zgjidhjen e Mosmarrëveshjeve Investitor-Shtet	Neni 8 (2) – niuk ka miratim praparak vetëm shpronësim, diskriminim dhe transferim, vetëm ICSID	Neni 11 – nuk ka miratim praparak, ICSID, ICC Stokholm, ICC Paris

Pëafrimi me Raportin e UNCTAD për Politikën e Investimeve në Rajon

Rekomandimet e UNCTAD 2017	Ndryshimet e rekomanduara për Ligjin Shqiptar
1. Hyrja në Treg: Rishikimi i hyrjes në treg dhe kufizimet e establishment-it	1.1. Të qartësohen kufizimet të cilat mund t'i imponohen pronësive të huaja në industri specifike 1.2. Të iniciohen rishikime periodike të kufizimeve të pronësive të huaja 1.3. Të ndiqet një politikë e përgjithshme e hapur drejt investimeve të huaja
2. Mbrojtja e Investitorit: Rishikimi i standardeve për mbrojtjen e investitorit	2.1. Të qartësohen standardet kryesore për mbrojtjen e investitorit duke përfshirë FET dhe mbrojtjen e sigurinë e plotë, në përputhje me zhvillimet e fundit të reformës në IIAs 2.2. Shfuqizimi i klauzolave të hapura në lidhje me stabilitetin 2.3. Të rezervohet miratimi ndaj arbitrazhit ndërkombëtar rast pas rasti.

Pëafrimi me Raportin e UNCTAD për Politikën e Investimeve në Rajon

Rekomandimet e UNCTAD 2017	Ndryshimet e nevojshme në Ligjin Shqiptar
3. Ligji dhe IIAs: Kualifikimi i përkufizimeve dhe detyrimeve kryesore të IIA	<ul style="list-style-type: none">3.1. Të përdoret përkufizimi modern i fjalës “investim” duke përfshirë investime portofoli3.2. Të cilësohet standardi FET3.3. Të cilësohen dispozitat mbi shpronësimin, duke përfshirë shpronësimin indirekt3.4. Të sqarohen dispozitat jo-diskriminuese siç janë TK dhe KMF3.5. Të qartësohet e drejta për të transferuar fonde dhe të prezantohet lista e përjashtimeve të mundshme, siç janë vështirësitë BoP3.6. Të përmirësohen dispozitat për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve në lidhje me investimet duke kufizuar mekanizmin dhe qëllimin e ISDS
4. Sigurimi i efikasitetit të incentiveve fiskale	<ul style="list-style-type: none">4.1. Të prezantohet një analizë sistematike të incentiveve në lidhje me përfitimin nga ana e kostos4.2. Të monitorohet rregullisht zbatueshmërinë e rregullave dhe detyrimeve nga kompanitë që përfitojnë nga këto incentive4.3. Të favorizojnë skemat incentive të cilat rrisin ri-investimet

Përafrimi me veprimet e reformës së Axfordës së Reformës për Investimet Rajonale (REA)

Tema e Reformës	Ndryshimet e mundshme në Ligjin Shqiptar
<p>I. Hyrja e Investimit & Vendosija e tij</p> <ol style="list-style-type: none">1. Përmirësimi i hyrjes dhe mundësitë e vendosjes2. Përmirësimi i politikave dhe procedurave të vendosjes së biznesit	<p>Kjo lidhet me politikën dhe masat rregullatore. Nuk do të ketë ndryshime në Ligjin e Investimeve në lidhje me regjimin tashmë liberal të hyrjes së investitorëve të huaj. Megjithatë, përmirësimet synojnë nivelin e politikës dhe zbatimit.</p>

Përafrimi me veprimet e reformës së Axfordës së Reformës për Investimet Rajonale (REA)

Tema e Reformës	Ndryshimet e nevojshme në Ligjin Shqiptar
<p data-bbox="92 482 517 579">II. Ruajtja & Mbajtja e Investimit</p> <p data-bbox="189 654 629 982">3. Përafrimi i kuadreve ligjorë të investimeve për investimet (IIAs, praktika e mirë ndërkombëtare, standardet e BE)</p> <p data-bbox="189 1056 645 1325">4. Forcimi i mekanizmave për mbajtjen e investimeve në rajon (mekanizmi i Ankesave)</p>	<p data-bbox="714 482 1819 639">Përafrimi me BITs e Shqipërisë dhe IIAs të tjera janë objektivi kryesor i ligjit të ri, shiko më lart. Ligji do të ndikojë gjithashtu dhe brezin tjetër të BITs të Shqipërisë.</p> <p data-bbox="714 999 1696 1096">Ligji i ri duhet të përfshijë një mekanizëm efikas të ankesave të investitorëve.</p>

Pamje e përgjithshme

4. Temat kryesore

- Qëllimi
- Mekanizmi i ankesave
- Investimet strategjike

Temat kryesore - Qëllimi

1. Qëllimi vendos se cilat investime mbulohen nga Ligji:
 - Ligji i Investimeve për të Huaj kundrejt atij Gjithpërfshirës
 - Investim Direkt kundrejt Investimit të Portofolit
 - Sektorët apo aktivitetet e përjashtuara
 - Kapitulli institucional (AIDA)
 - Kapitulli mbi investimet strategjike

Temat kryesore - MAI

Mekanizmi i Ankesave në lidhje me Investimet (MAI)

- MAI është një instrument i cili shërben për t'u kujdesur për ankesat apo vështirësitë që mundojnë investitorë në lidhje me shtetin që në fazat e para.
- Një MAI është i suksesshëm kur ai zgjidh konfliktet e mundshme para se ato të bëhen mosmarrveshje ligjore.
- MAI mund të shihet si një shërbim i kujdesit pasi investitorit i është siguruar ky shërbim nga IPA ose çdo institucion tjetër për të mbrojtur dhe ruajtur investimet
- MAI është pjesë e klimës së investimit pasi ndikon se sa tërheqës vendet pritëse janë si destinacione investimi:
 - Fuqizon shtetin e së drejtës;
 - Ndhmon investitorët në zbatimin e të drejtave të tyre;
 - Siguron që operacionet shtetërore të jenë koherente dhe të parashikueshme.

Temat kryesore - MAI

Alternativë jo e shtrenjtë

- Rasti i zgjidhjes së mosmarrëveshjeve ndërkombëtare tek ICSID ka kosto mesatare prej \$4-5m për çdo palë plus \$900,000 kostot e gjykatës (2011-2015);
- Kostot mesatare (Afrika Sub-Saharane, shkalla e parë, mosmarrëveshje tregtare) është 44.3% e pretendimit;

Alternativë e shpejtë

- Kohëzgjatja mesatare DB e një çështjeje gjyqësore (Afrika Sub-Saharane, shkalla e parë, mosmarrëveshje tregtare) është 655 ditë mesatarisht;

Alternativë efikase

- Siguron shpejt zgjidhjet;
- Parandalon ngarkesën e punës për sistemin gjyqësor

Alternativë informale, fleksibël

- Lehtësisht e aksesueshme
- Mënyra jo ortodokse për zgjidhjen e problemit
- Qëllim fleksibël

Akses ndaj komunitetit të investitorëve dhe informacion mbi klimën e investimit

- E dobishme për IPA për të vendosur kontakte me komunitetin e investimeve
- E dobishme për IPA për të hartuar dhe siguruar shërbime
- E dobishme për rolin e mbështetjes së IPA

Temat kryesore - MAI

Ligji duhet të trajtojë çështjet e mëposhtme (detajet jepen në rregullore):

- Cilat janë kërkesat për të depozituar një ankesë?
- Cili institucion është i ngarkuar me procedurën përkatëse?
- Çfarë fuqie ka institucioni përballë institucioneve të tjera?
- Si është rrjedha e procesit të vendim-marrjes dhe përshkallëzimit?

Temat kryesore – Investimet strategjike

Ligji do të mbulojë të gjitha investimet duke përfshirë një kapitull mbi investimet strategjike, që do të thotë që ligji duhet:

- Të përkufizojë sektorët strategjikë;
- Kërkesat shtesë për statusin e investimit strategjik (pragjet e investimit);
- Detajet për procedurën: aplikimin, konfirmimin dhe revokimin e statusit të IS;
- Përgjegjësitë instucionale;
- Përkufizimin e përfitimeve të mundshme.